

Kultūrkartēšana – resurss vietējo kopienu sociālās noturības stiprināšanai

No 15.-17. martam Vidzemes plānošanas reģiona un projekta “Kultūrplānošana lauku reģionu attīstībai” (turpmāk - “RurCultural”) pārstāves Vidzemē devās uz Billundas pašvaldību Dānijā. Tā bija izvēlēta par tikšanās vietu projekta partneriem no trim valstīm: Latvijas, Lietuvas un Dānijas. Partneru sanāksmē un darbseminārā piedalījās pārstāvji no Vidzemes plānošanas reģiona, Laimikis.LT (pilsētu spēļu un pētījumu laboratorija Lietuvā), Billundas pašvaldības muzeja MARK (Dānijā) un Dānijas Kultūras institūta. Ar savām atziņām saistībā ar šo projektu dalījās tā eksperti - Līva Kreislere (arhitekta un urbāniste) un Trevors Deiviss (pilsētplānotājs un teātra režisors). Trīs dienu tikšanās mērķis bija pārrunāt projekta “RurCultural” aktualitātes, dalīties redzējumā par turpmāk paveicamo šai projektā, kā arī par tālākām, nākotnes perspektīvām.

Šai reizē bija svarīgi tuvāk iepazīt vienu no projekta izvēlētajām pilotvietām - Billundas pašvaldības muzeju MARK (Grindstedā). Tikšanās dalībniekiem bija vienreizēja iespēja aplūkot apkārtni, izpētīt tradicionālu dāņu lauku sētu un apskatīt tās dzīvniekus. Savukārt muzeja ēkā interesenti varēja iepazīt ekspozīciju par Otro pasaules karu un Grindstedas dzelzceļa staciju - kādreiz svarīgu transporta mezglu. Sava vieta apkārtnes vēsturē ir šeit esošajam farmācijas uzņēmumam ar tā radīto vides piesārņojumu. Muzeja darbiniekiem “RurCultural” projektā veiktā apkāmes kultūrkartēšana ir viens no soļiem muzeja ekspozīcijas izveidē jaunā ēkā. Dāņu kolēģi redz, ka muzejs būtu kā pārmaiņu veicinātājs vietējā kopienā. Tas nebūtu muzejs, kas tikai saglabā pagātni un stāsta, ko no vēstures varam mācīties. Tas rosinātu kopienu domāt par nākotni. Dāņi teica, ka Grindsteda nav Billunda. Billundas pilsēta ir pašvaldības centrs, bet ne kopienas “sirds”. Bērnu rotaļlietu ražotāja “Lego” dēļ, kurš tur atrodas, tai ir pievērsta

starptautiska uzmanība. Vecā Grindsteda ir vēsturiska pilsēta, bet Billundas "DNS" caurcaurēm ir veidojies "Lego" iespaidā. Tā ir viena uzņēmuma pilsēta. Par to ikviens sanāksmes dalībnieks varēja pārliecināties arī pats, dodoties ekskursijā pa pilsētu gida pavadībā, kā arī apmeklējot iespaidīgo "Lego" māju.

Sanāksmē eksperti un partneri apmainījās katrs ar savu pieredzi un secinājumiem, kas gūti kultūrkartēšanā visās trīs projekta pilotvietās: Līgatnē (Latvija), Papilē (Lietuvā) un Grindstedā (Dānijā). Iezīmējās kopīgi "krustpunkti", piemēram, fabrika, kas ir kļuvusi par "centrmezglu" kopienā, nepieciešamība kopienas dzīvē vairāk iesaistīt jauniešus, veidot ciešākus "savienojumus" dažādu kopienas dalībnieku, piemēram, uzņēmēju starpā. Kartēšanas process ir ļāvis noteikt gan galvenos kopienas "spēlētājus", gan to savstarpējās saiknes, uzrādījis problēmsituācijas, riskus, parādījis vērtības. Savstarpējā domapmaiņā izkristalizējās atziņa, ka trīs pilotvietu – pilsētu gadījumā ir jārūpējas par "rurban" - hibrīda stāvokli starp "urban" (pilsētas) un "rural" (lauku) (dzīve pie dabas, esot ciešā saiknē ar pilsētas "labumiem"). Svarīgākās no sanāksmes dalībnieku paustajām domām - kultūrkartēšana sniedz daudz emocionālas informācijas, to izmantojot, teritorijas attīstību nākotnē var plānot gudrāk; kultūrplānošanas procesā ir svarīgi ņemt vērā kopienas dalībnieku "triggerus" - atgādinājumus par pagātnes traumām un pieredzēm; lauku teritorijās ir aktuāli citi jautājumi, nekā pilsētu kopienās; būtiski ir atrast "ieinteresētos", kuriem ir svarīgas pārmaiņas teritorijā – ne vienmēr tās būs pašvaldības, tie var būt arī privātā sektora pārstāvji. Ņemot vērā to, ka projektā ir iesaistīti trīs valstu partneri, tas ir ieguvums visiem iesaistītajiem - iespēja mācīties vienam no otra, dalīties ar gūto pieredzi pilotvietās, pārņemt tur izmantotās pieejas.

Eksperte Līva Kreislere, iepazīstinot klātesošos ar veikto kultūrkartēšanu Līgatnē un iedzīvotāju interviju rezultātu apkopojumu (publikācijai sagatavotā maketā), uzsvēra, ka ir iegūts nopietns materiāls. To tagad var izmantot dažādiem mērķiem, arī iepazīstināt vietvaru, likt tai ieklausīties cilvēku teiktajā, ieraudzīt savstarpējās saites, atklāt jaunas iespējas. Viņa uzsvēra:

"Mēs nepārdodam, nelabojam "lietas". Tā ir kā terapija, emocionāls process, kuru ir grūti pārdot." Klātesošie eksperti vienojās, ka kultūrkartēšanas procesā ir svarīgi radīt uzticību un izveidot saiknes. Tāpat jābūt gataviem, ka vieta ir mainīga, mainās cilvēki, līdz ar to kartēšana jāveic atkārtoti un iepriekš sagatavotais materiāls jāpāraksta. Līgatnes gadījumā, kad privātajā sektorā viens uzņēmējs ar otru cīnās, bet kopiena klusē, ir jābūt kādam mediatoram, kādam ar "mandātu", kurš var runāt visu vārdā, vadīt procesu. Svarīgi ir atrast organizāciju, kurai ir plāni saistībā ar pilsētu un tā saprot, ka kultūrkartēšanas rezultātā ir atklātas lietas, kas var "strādāt" viņu un kopienas labā.

Sanāksmes dalībnieki tika iepazīstināti arī ar VPR sagatavoto kultūrplānošanas politikas vadlīniju projektu. Rekomendācijas iecerētas pašvaldību institūcijām, kultūras un vietējo kopienu organizācijām, lai īstenotu kultūrplānošanu pilsētām ar lauku teritorijām. Darbs pie vadlīniju sagatavošanas turpināsies vēl līdz jūnijam, kad projekts

“RurCultural” noslēgsies. Projekta partneri sprieda arī par iespējām paveikto turpināt un attīstīt apjomīgākā, lielāka mēroga projektā, iesaistot vairākas Baltijas jūras reģiona valstis.

Kontekstam – projekts “RurCultural” ir radies balstoties uz zināšanām, kas tika kultivētas un testētas INTERREG Baltijas jūras reģiona transnacionālās sadarbības programmas projektā “UrbCulturalPlanning” (2019-2021) tādās pilsētās kā Rīga, Viļņa, Gdaņska, Ķīle, Pori u.c. Vairāk informācijas: www.urbcultural.eu. Projektā “RurCultural” trīs partnervalstis veido kultūras kartēšanas aktivitātes, lai pieteiktu ilgtermiņa projektu ES finansējumam. “RurCultural” ir saņēmis Baltijas jūras valstu padomes (CBSS) Sekretariāta Projektu atbalsta fonda (PSF) finanšu atbalstu.

Jautājumiem: Eva Meijere, projekta "RurCultural" vadītāja Vidzemes plānošanas reģionā, eva.meijere@vidzeme.lv

Informāciju sagatavojusi: Zane Kaķe, Vidzemes plānošanas reģiona sabiedrisko attiecību speciāliste, zane.kake@vidzeme.lv